

Kernpunten uit het verkiezingsprogramma D66 'Bewogen in Beweging'

(1998-2002)

I. OP WEG NAAR EEN DUURZAME, SOCIALE EN VERNIEUWDE SAMENLEVING

Het gaat goed met de Nederlandse economie. De groei zet door. Er komen steeds meer banen en nieuwe ondernemingen. Door het financieringstekort terug te dringen zijn de middelen beschikbaar om te investeren in de verdere versterking van de positie van ons land in Europa. Economische groei is nodig om meer mensen aan het werk te helpen en aan een eigen inkomen, om de kosten van de vergrijzing te financieren en om voorzieningen van hoge kwaliteit in onderwijs, zorg en cultuur in stand te kunnen houden. Bovenal moet er gekeken worden naar de effecten van de economische groei op het milieu. Nieuwe technologieën en kennis moeten ingezet worden om te werken aan een duurzame economie.

Duurzaam

D66 vindt, dat er meer gebruik gemaakt moet worden van duurzame energie (zonne-, water- of windenergie). Om dit te bevorderen dient het lage BTW-tarief van toepassing te zijn op het gebruik van duurzame energie. Daarnaast moet het gebruik van zonnepanelen gesubsidieerd worden. Met technologische vernieuwingen kan een eind gewerkt worden aan een duurzame samenleving, maar ook burgers zullen hun gedrag moeten veranderen. Vooral het consumptiegedrag kan door voorlichting en een hogere BTW op milieu-onvriendelijke producten beïnvloed worden. Producenten moeten overgaan tot een milieu-vriendelijke manier van produceren en tot hergebruik van materialen. Dit vraagt om vernieuwende technieken, innovatie. Bedrijven dienen meer samen te werken met onderzoeksinstituten om deze technieken te ontwikkelen. De overheid kan dit stimuleren door subsidies te verstrekken voor innovatief onderzoek.

Met name de landbouw moet duurzamer worden. Daarom wil D66 dat bedrijven die willen omschakelen naar biologische land- of tuinbouw financieel ondersteund worden, evenals startende biologische land- of tuinbouwondernemingen. Voorts dient het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid hervormd te worden. In plaats van prijsgaranties en exportsubsidies moeten de boeren inkomenssteun krijgen uit de landbouwfondsen. Op den duur moet de landbouw op eigen benen staan.

Vernieuwend

Vernieuwde technologie betekent ook nieuwe communicatiemiddelen, met name Internet en E-mail. Hierdoor wordt de informatievoorziening groter en gaat uitwisseling van informatie sneller. De nieuwe informatie- en communicatietechnologie vraagt om enorme investeringen in opleiding en onderzoek. Voorkomen moet worden, dat bepaalde groepen uitgesloten worden van het gebruik van Internet en E-mail. Dit kan door scholing, gerichte voorlichting en gebruiksvriendelijke toepassingen. Door het grensoverschrijdend karakter van Internet zijn internationale wettelijke afspraken nodig. Verder vindt D66, dat E-mail onder het briefgeheim moet vallen.

Sociaal

De sociale voorzieningen worden nog te veel gezien als verzorgende voorziening voor mensen die buiten de arbeidsmarkt vallen. D66 pleit voor een activerende werking van het sociaal stelsel. De sociale diensten dienen niet in eerste instantie te bepalen wat de hoogte van de uitkering moet zijn of in welke mate iemand arbeidsongeschikt is, maar in te zetten op een actieve bemiddeling voor een baan door her- of bijscholingsmogelijkheden aan te bieden. Op deze manier krijgt een uitkeringsgerechtigde de mogelijkheid terug te keren op de arbeidsmarkt. Om de uitkeringsgerechtigden beter van dienst te kunnen zijn, is D66 voorstander van een éénloketbenadering. Door de toenemende vergrijzing komt er meer druk op de AOW. D66 vindt dat de AOW ook in de toekomst moet blijven bestaan als basispensioen waarmee de eerste levensbehoeften gefinancierd kunnen worden.

II. *OPEN EN FLEXIBELE ECONOMIE*

D66 streeft naar democratisering van de economie. Dat is een economie waar consumenten vrij hun keuzes kunnen maken. Dat is een economie die nieuwkomers kansen geeft op markten en op werk. D66 streeft dan ook naar een omslag van een verzorgingsstaat naar een participatiestaat. Mensen willen kansen, geen uitkering. Het is daarom van belang dat we het talent in onze samenleving de ruimte geven. Dat is niet alleen een ideaal, maar ook noodzaak. Nog steeds staan te veel mensen, zoals WAO'ers, ouderen en allochtonen aan de kant.

De markt biedt mensen de meeste mogelijkheden om hun kansen te benutten en hun talenten en vaardigheden in te zetten. Marktwerving leidt tot vernieuwing, meer keuze voor consumenten en lagere prijzen. De overheid stelt randvoorwaarden aan de werking van de markt. De overheid dient zelf terughoudend te zijn in haar optreden op de markt als aanbieder van producten en diensten, de nutsfunctie mag hierbij niet in gevaar komen. Privatisering mag, volgens D66, alleen worden toegestaan als het vooruitzicht bestaat dat er op korte termijn reële concurrentie is.

In bedrijven dienen werknemers een centrale positie te hebben. De ondernemersraad dient betrokken te worden bij de arbeidsvoorwaarden. Verder is scholing binnen bedrijven van belang om de betrokkenheid en de verantwoordelijkheid van werknemers te versterken. Het toezicht van aandeelhouders en werknemers op het bestuur van een onderneming moet worden versterkt.

III. *VAN VERZORGING NAAR PARTICIPATIE*

Om de werkloosheid tegen te gaan, vindt D66 dat de bruto kosten op arbeid verlaagt moet worden. Hierdoor worden voor werkgevers de arbeidskosten lager en zijn zij bereid meer personeel in dienst te nemen. Daarnaast moet het voor startende ondernemers gemakkelijker worden om een onderneming te beginnen, bijvoorbeeld door tijdelijk behoud van uitkering en onder vrijstelling van sollicitatieplicht. Verder dient het beleid van gesubsidieerde banen te worden gehandhaafd, waarbij voorkomen moet worden dat deze programma's geen ander werk bij overheid of in de markt verdringt.

D66 is tegen verlaging van het minimumloon. Een verlaging staat haaks op een eerlijke verdeling van de groeiende welvaart. De hoogte van het minimumloon en de eraan gekoppeld sociale uitkeringen moeten meestijgen met de ontwikkeling van de contractlonen.

Mensen willen en moeten steeds vaker werk- en zorgtaken combineren. Daarvoor is verder flexibilisering, individualisering, herverdeling van arbeid en verlofmogelijkheden nodig. De overheid kan hiervoor instrumenten aanreiken, zoals het financieel ondersteunen van buitenschoolse opvang en te zorgen voor een wettelijk recht op zorgverlof.

IV. *GOEDE, TOEGANKELIJKE GEZONDHEIDSZORG*

De gezondheidszorg moet voor iedereen betaalbaar blijven, toegankelijk en kwalitatief goed zijn. Dat is het uitgangspunt van D66. Dit betekent in de eerste plaats dat de lange wachtlijsten teruggedrongen moeten worden. Hiervoor moet extra geld beschikbaar komen. Verder moeten de zorginstellingen meer samenwerken om te bekijken of patiënten in een andere instelling behandeld kunnen worden. Verder moet er meer aandacht besteed worden aan het voorkomen van klachten, preventie. Hiervoor moeten arbeidsomstandigheden worden verbeterd en woningen worden aangepast voor ouderen en gehandicapten. Artsen en hulpverleners hebben een belangrijke rol bij het vroegtijdig signaleren van problemen.

Het gebruik van tabak en alcohol moet door voorlichting ontmoedigd worden. D66 wil een beperking van de tabaksreclame tot de verkooppunten. Met betrekking tot drugs moet het onderscheid tussen soft- en harddrugs gehandhaafd blijven. D66 pleit voor een intensievere bestrijding van harddrugs, met name door samenwerking op Europees niveau. Softdrugs kan door legalisering uit de criminele sfeer gehaald worden.

Hierdoor heeft de overheid meer controle en toezicht op de handel ervan.

Het ziekenfonds moet betaalbaar blijven en toegankelijk worden voor iedereen beneden een bepaald belastbaar inkomen. Nu is het ziekenfonds alleen toegankelijk voor werknemers met een bepaald inkomen en uitkeringsgerechtigden. Kleine ondernemers zijn aangewezen op de duurdere particuliere verzekering. Ook zij hebben recht op toetreding tot het ziekenfonds.

Met betrekking tot de behandeling staat het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt voorop. In overleg met de arts bepaald de patiënt de behandeling. Dit zelfbeschikkingsrecht staat ook voorop bij euthanasie. Wanneer iemand uit vrije wil het eigen lijden ondraaglijk acht en op grond daarvan een wens tot actieve levensbeëindiging kenbaar maakt of middelen tot zelfdoding vraagt, dan kan de arts hierop ingaan, indien hij de daarvoor vastgestelde procedures zorgvuldig uitvoert, zonder strafrechtelijk vervolgd te worden.

V. CULTUUR ALS RUGGENGRAAT

Bijna zes miljoen mensen doen iets met cultuur. Ze zijn geïnteresseerd en actief betrokken bij kunstvormen, vrijwilliger bij allerlei activiteiten, of ze beoefenen zelf de kunsten. De financiële ondersteuning van de amateuristische kunstbeoefening en de bibliotheken heeft de afgelopen jaren onder druk gestaan. Daarmee dreigt een fundament voor actieve deelname aan cultuur te verbrekken. Het nieuwe Fonds voor de Amateurkunst moet meer armslag krijgen. Bibliotheken moeten veel nadrukkelijker multimediale culturele en educatieve informatiecentra worden.

Om kinderen in aanraking te brengen met cultuur is versterking van de relatie tussen het onderwijs en culturele instellingen nodig. Naast het programma Cultuur en School dat gezamenlijke initiatieven van scholen en instellingen ondersteunt moet de kunstzinnige vorming en kunsteducatie worden versterkt. Musea moeten voor jongeren tot 21 jaar gratis toegankelijk worden. De publieke omroep dient culturele programmering voor jongeren een hogere prioriteit te geven.

De huidige omvang van de landelijke publieke omroep biedt de mogelijkheid om onderscheidend te programmeren voor een breed en gevarieerd publiek. Dit gebeurt nog in onvoldoende mate. Het is de vraag of deze omvang gehandhaafd moet blijven als de publieke omroep niet in staat blijkt tot een kwalitatief betere en meer gedifferentieerde programmering te komen en daarmee een relevant deel van de bevolking te bereiken. Omroepverenigingen dienen een grotere bijdrage te gaan leveren in de financiering van de programma's.

De toekomst van de publieke omroep mag niet afhankelijk zijn van reclame op radio en televisie. Inkomsten uit reclame moeten de omroep versterken, niet frustreren. Nagegaan moet worden hoe de omroep minder afhankelijk daarvan gemaakt kan worden. Gestreefd moet worden naar een publieke radio- en een publieke TV-zender die reclamevrij zijn. Naast de omroepbijdragen moet financiering van de publieke omroep uit algemene middelen mogelijk worden.

VI. KENNIS IS EEN GROOT GOED

Onderwijs moet nieuwsgierig maken, leerlingen aansporen kennis en nieuwe vaardigheden op te doen. Het bewaken van kwaliteit, de samenhang, de toegankelijkheid en de financiering van het onderwijs zijn en blijven kerntaken van de overheid.

Voor de financiering betekent dit, dat sponsoring door bedrijven geen aanvaardbaar alternatief is voor scholen om extra financiële middelen binnen te halen. Verder mag de ouderbijdrage niet bepalend zijn voor de kwaliteit van het door het kind gevolgde onderwijs. Het onderwijs dient in eerste instantie betaald te worden uit de algemene middelen. Hierbij geldt, dat alle schooltypen dezelfde financiële mogelijkheden moeten hebben, ongeacht hun levensbeschouwelijke achtergrond.

De kwaliteit van het onderwijs kan verbeterd worden door betere opleidingen voor leraren. Daarnaast moet er in het basisonderwijs meer aandacht voor de leerling komen. Kleinere klassen zijn hiervoor noodzakelijk. Om de leerling lichamelijk in beweging te houden moet er meer aandacht besteed worden aan lichamelijke opvoeding. D66 wil de sportleraar terug in het onderwijs. Verder moeten scholen meegaan met de vernieuwde technologische ontwikkelingen. Er is dringend behoefte aan moderne computers om met programma's te kunnen werken die beantwoorden aan de kwaliteitseisen die er nu en in de toekomst aan worden gesteld. D66 wil hiervoor geld vrijmaken.

D66 stelt dat de ouders de dragers van de vrijheid van onderwijs zijn. D66 wil daarom het onderwijs daarom verder democratiseren. Ouders en leerlingen moeten meer betrokken worden bij het besturen van de school. Ouders dienen, ongeacht hun levensovertuiging, zitting te kunnen nemen in het schoolbestuur.

Scholen moeten meer samenwerken. Dit geldt voor het speciaal en het openbaar onderwijs om de wachtlijsten voor het speciaal onderwijs op te kunnen vangen. Dit geldt voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar en hoger onderwijs om de programma's meer op elkaar te laten aansluiten waardoor doorstroming van bijvoorbeeld de HAVO naar het HBO makkelijker wordt. Ook HBO-instellingen en universiteiten dienen meer samen te werken, waardoor opleidingen samengevoegd kunnen worden en betere afstemming plaatsvindt.

Iedereen met een gekwalificeerde vooropleiding moet naar het hoger onderwijs kunnen. De selectie vindt plaats na het propedeusejaar. Ook het volgen van het hoger onderwijs mag geen financiële belemmering kennen. De studiefinanciering moet daarom worden aangepast. D66 pleit voor een sociaal deel, verstrekt als beurs, waarmee in de kosten van levensonderhoud kan worden voorzien. Daarnaast is er een studiedeel, een lening, waarmee de studiekosten voldaan kunnen worden. Deze lening moet gezien worden als een investering in de toekomst. Aanvullende beurzen mogen niet als lening worden verstrekt.

VII. OPTIMALISEER DE RUIMTE IN EEN KRAP LAND

D66 bepleit een politiek van zuinig grondgebruik. Daarin past het streven naar een compacte stad en het openhouden van het ommeland. Daarbij is de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van beide bepalend. Een compacte stad betekent geen wezenlijk hogere woningdichtheid per hectare, maar vooral een hoogwaardige en intelligente vormgeving van de openbare ruimte: verdichting mag per saldo niet ten koste gaan van de hoeveelheid groen en water in de steden.

Tussen 1960 en 1990 verloor Nederland ongeveer de helft van zijn natuurgebied. Dat verlies moet, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin, de komende tien jaar worden goedge maakt. Daarom wil D66 in de komende 10 jaar 5 miljard investeren in natuur en landschap om dat verlies aan natuurgebied goed te maken. Er moet snel een samenhangend plan komen voor het Groene Hart als nationaal landschap, het Natte Hart en haar oevers worden op korte termijn ten behoeve van het behoud en versterken van de huidige waarden en functies integraal veiliggesteld. Daarnaast moet Nederland samen met Duitsland en Denemarken zorgdragen voor de bescherming van dit gebied.

Ten aanzien van het dierenwelzijn is D66 van mening dat de mens zo weinig mogelijk (liefst geen) inbreuk mag maken op het welzijn van dieren. Aantasting van het welzijn wordt aanvaard als hiervoor zwaarwegende argumenten zijn en er geen alternatieven zijn om een beoogd doel op een andere manier te bereiken. De bio-industrie (in het bijzonder varkens en pluimvee) moet daarom ook aan banden worden gelegd.

VIII. SAMEN WONEN IS SAMEN LEVEN

Wonen moet veilig zijn, leefbaar en duurzaam. Mensen willen steeds vaker zelf bepalen waar zij willen wonen, hoe zij willen wonen en tegen welke prijs. Dat heeft grote gevolgen: voor de bestaande woningvoorraad, die in versneld tempo moet worden aangepast aan de veranderende woonwensen; voor de beheerders van huurwoningen, die hun prijs/kwaliteitsbeleid moeten aanpassen in toenemende concurrentie

met de koopsector en voor het ruimtelijk beleid, dat zich meer moet gaan richten op de inrichting van woonomgevingen van hoge kwaliteit en op een goed evenwicht tussen nieuwbouw en bestaande woningvoorraad.

D66 staat positief tegenover nieuwe woonvormen op het grensvlak tussen huren en kopen, maar is voorstander van een kwaliteitskeurmerk voor hypotheekbemiddelaars en particuliere verhuurders.

IX. BEREIKBAARHEID

Mobiliteit is een groot goed maar ze is teveel gegroeid. D66 vindt dat de groei moet worden afgeremd en de leefbaarheid en bereikbaarheid moet worden bevorderd door beïnvloeding van het gebruik van vervoers technieken en -middelen. Een duurzaam verkeer- en vervoersbeleid kenmerkt zich door selectieve verplaatsing. Dit wordt bewerkstelligd doordat alle kosten die met het verplaatsen samenhangen in rekening worden gebracht. Dit bevordert milieuvriendelijke vormen van verplaatsen. Daarnaast moeten de verschillende vormen van vervoer beter op elkaar worden afgestemd.

D66 wil een forse impuls geven aan nieuwe vormen van openbaar vervoer, zoals light-rail in de Randstad en Hoge Snelheidslijnen voor een betere ontsluiting van de regio's en een betere verbinding naar het noorden des lands. De verdere ontplooiing van Schiphol wil D66 koppelen aan milieugrenzen. De vastgestelde milieugrenzen moeten worden gehandhaafd.

X. BURGER EN BESTUUR

Nu de Europese samenwerking steeds meer invloed krijgt op de besluitvorming in Nederland, zijn de voorstellen voor bestuurlijke vernieuwing, waar D66 dertig jaar geleden al op aandrong, actueler en noodzakelijker dan ooit. Een democratie kan niet zonder een goed georganiseerd, helder bestuur dat verantwoording schuldig is aan de kiezer. Daarom is D66 nog steeds een groot voorstander van een gekozen Minister-President, een gekozen burgemeester en een gekozen Commissaris van de Koningin. Daarnaast is D66 voor een correctief referendum, ook voor planologische projecten. Om de band tussen kiezer en gekozenen te versterken is het invoeren van een districtenstelsel noodzakelijk.

XI. VEILIGHEID, KERNTAAK VAN DE OVERHEID

Criminaliteit en onveiligheid knagen aan de samenleving. Inbraak, vandalisme, roof en diefstal en vooral het gebruik van geweld daarbij, worden als zeer bedreigend ervaren en bij veel mensen sluimert de angst slachtoffer te worden. Het beheersen van de criminaliteit is een kerntaak van de overheid. Veiligheid is essentieel voor de kwaliteit van het leven en de woonomgeving, sociale contacten en een optimaal gebruik van de openbare ruimte en voorzieningen. D66 is van mening dat de politie met enkele duizenden agenten en surveillanten moet worden uitgebreid. Deze dienen vooral te worden ingezet om de belangrijkste knelpunten in werkdruk en beschikbaarheid weg te nemen, bijv. op het platteland. D66 is bereid hiervoor extra financiële middelen vrij te maken, evenals voor investeringen in de informatietechnologie van de politie. Tevens wil D66 een versterking van het Openbaar ministerie en een sterker toezicht over beheer en handhaving. Daarnaast moet de positie voor slachtoffers van delicten versterkt worden.

XII. LAND IN EUROPA

Steeds meer zaken worden op Europees niveau besloten. In het Verdrag van Maastricht zijn een aantal grote stappen gezet die nu pas hun uitwerking krijgen. D66 kiest voor de Europese Unie als kader voor het binnenlands en het buitenlands beleid.

De ontwikkeling van het Europese integratieproces gaat voor een groot deel langs mensen heen. Dat uit zich in onzekerheid over de koers van het integratieproces en ergernis over de ondoorzichtigheid van de Europese besluitvorming. Daarom staat de komende jaren in de Europese politiek van D66 het herstel van het vertrou-

wen in de Europese Unie voorop. Verdere democratisering is een essentiële voorwaarde om de burger dichter bij het Europese bestuur te brengen. Nederland mag niet instemmen met een verdere overdracht van bevoegdheden naar het Europees niveau totdat de democratische controle gewaarborgd is.

D66 is voorstander van de komst van de euro die voor veel burgers de meest concrete kennismaking met Europa zal betekenen. De EMU biedt nieuwe economische perspectieven en het succes ervan zal in de nabije toekomst het draagvlak voor verdere integratie bepalen.

XIII. BUITENLANDS BELEID

Universele rechten van de mens gelden altijd en overal. Deze rechten kunnen niet afhankelijk worden gemaakt van cultuurgebonden interpretaties die autoriteiten aan deze rechten geven. Nederland moet opkomen voor de universaliteit van de mensenrechten maar zich daarbij inleven in de gedachtewereld van degene die het daarop aanspreekt. De bescherming van de mensenrechten moeten volledig geïntegreerd zijn in het buitenlands beleid. Dit betekent dat het nadrukkelijk meegenomen moet worden bij alle beleidsafwegingen. Het is de taak van het ministerie van Buitenlandse Zaken het mensenrechtenaspect aan de orde te stellen in het overleg met andere ministeries.

Ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking richt D66 zich op het helpen creëren van een economische basis, maar ook op versterking van de mogelijkheden van mensen hun eigen leefomgeving vorm te geven en aan besluitvorming deel te nemen.

D66 blijft pleiten voor een verdere opening van onze markten voor de producten uit de minder ontwikkelde landen. Handel en duurzame economische ontwikkeling zijn onmisbaar voor de oplossing van de bestaande problemen in deze landen.
